

EYLÜL AYI FİYAT GELİŞMELERİ

4 Ekim 2023

Özet

Tüketici fiyatları eylül ayında yüzde 4,75 oranında yükselmiş, yıllık enflasyon 2,59 puan artışla yüzde 61,53 olarak gerçekleşmiştir. Türk lirasında yaşanan değer kaybı, ücret artışı ve vergi düzenlemeleri kaynaklı gecikmeli etkiler zayıflamış, aylık fiyat artışları hizmetler ile alkol-tütün dışında kalan gruplarda yavaşlamıştır. Hizmet grubunda hâkim olan dönemsel fiyat belirleme ve geçmiş enflasyona endeksleme davranışları neticesinde güçlü fiyat artışları genele yayılan bir şekilde devam etmiştir. Eylül ayında üniversite ücreti, okul servisi ve yurt ücreti gibi eğitimle bağlantılı kalemler yüksek fiyat artışları ile öne çıkarken kirada süregelen yükseliş eğilimi güçlenmiştir. Enerji grubu fiyat artışında başta ham petrol olmak üzere enerji emtia fiyatlarındaki gelişmeler etkili olmuştur. Gıda grubunda genele yayılan fiyat artışları devam etmekle birlikte, aylık fiyat artışı ekmek ve tahıllar ile sebze fiyatları öncülüğünde son iki aya kıyasla yavaşlama kaydetmiştir. Temel mal grubunda aylık enflasyon daha ılımlı bir görünüm arz ederken, dayanıklı mal alt grubunda otomobil fiyatlarının yataya yakın seyrettiği ancak beyaz eşya ve mobilyada yüksek fiyat artışlarının devam ettiği gözlenmiştir. Üretici fiyatlarındaki aylık artış eğilimi yavaşlayarak da olsa sürmüş, üretici yıllık enflasyonu temelde enerji fiyatları kaynaklı baz etkisiyle düşüş kaydetmiştir. Bu görünüm altında, mevsimsellikten arındırılmış verilerle B ve C göstergelerinde aylık artış oranları eylül ayında yavaşlamış, göstergelerin yıllık enflasyonları ise yükselmeye devam etmiştir.

Bu rapor, fiyat istatistiklerinin Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanmasını izleyen iş günü içinde yayımlanmakta ve TCMB'nin bir önceki ayın enflasyon rakamlarına ilişkin ilk görüşlerini ifade etmekte olup, resmi fiyat istatistiklerinin açıklanması ile Para Politikası Kurulu toplantısı arasında geçen süre zarfında aylık enflasyon gelişmelerinin kamuoyu tarafından daha sağlıklı biçimde yorumlanmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Değerlendirmeler

Eylül ayında tüketici fiyatları yüzde 4,75 oranında yükselmiş ve yıllık enflasyon 2,59 puan artarak yüzde 61,53 olmuştur (Grafik 1 ve Tablo 1). Bu dönemde B ve C endekslerinin yıllık değişim oranları sırasıyla 3,70 ve 4,08 puan artarak yüzde 67,22 ve 68,93 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 2).

Yıllık tüketici enflasyonuna katkılar incelendiğinde, bu dönemde hizmet, alkol-tütün-altın, gıda ve temel mal gruplarının katkıları sırasıyla 2,09; 0,51; 0,32 ve 0,21 puan artarken enerji grubunun katkısı 0,54 puan düşmüştür.

Mevsimsellikten arındırılmış verilerle incelendiğinde, B ve C endekslerinde aylık artışlar önceki aya göre gerilemiştir (Grafik 3). Fiyat artışları, B endeksini oluşturan gruplardan işlenmiş gıda ve temel mallarda bir önceki aya kıyasla belirgin bir şekilde yavaşlarken hizmette yüksek seyretmeye devam etmiştir (Grafik 4).

Hizmet fiyatları eylül ayında yüzde 7,88 oranında yükselmiş, grup yıllık enflasyonu 6,89 puan artışla yüzde 86,46 seviyesine ulaşmıştır (Grafik 5). Bu dönemde fiyat artışları, alt gruplar geneline yayılmaya devam ederken, en belirgin aylık artış bir önceki aya benzer şekilde yüzde 15,23 ile ulaştırma hizmetlerinde gerçekleşmiştir. Bu gelişmede, akaryakıt fiyatlarındaki yükselişin yansımaları etkili olmaya devam etmiş; okulların açılmasına bağlı olarak servis ücretlerinde (yüzde 65,44) yüksek oranlı artış izlenirken demiryolu ile şehirler arası yolcu taşımacılığı fiyatlarındaki (yüzde 17,73) artışlar sürmüştür. Kira alt grubunda, son dört aydır gözlenen artış eğilimi güçlenmiş ve aylık artış yüzde 9,52 olurken yıllık enflasyon yüzde 95,03'e yükselmiştir. Diğer hizmetler alt grubunda fiyatlar yüzde 8,46 oranında yükselirken okul ve üniversitelerin açılmasına bağlı dönemsel etkiler neticesinde eğitim hizmetleri (yüzde 30,27) fiyat artışlarıyla öne çıkmıştır. Üniversite eğitim ücretlerinde bu dönemde oldukça yüksek artışlar (yüzde 127,72) izlenmiştir. Lokanta-otel fiyatlarındaki aylık yükseliş (yüzde 4,15), temelde gıda fiyatlarındaki yavaşlamanın etkisiyle yemek hizmetlerine bağlı olarak bir önceki aya kıyasla güç kaybetse de yüksek seyrini korumuştur. Konaklama grubu tarafında ise üniversitelerin açılmasına istinaden yurt ücretlerinde belirgin artışlar izlenmiştir.

Temel mal grubu yıllık enflasyonu 1,26 puan yükselerek yüzde 53,23 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 6). Bu dönemde, fiyat artışları alt gruplar genelinde yavaşlarken, yıllık enflasyon dayanıklı mal (altın hariç) ile giyim ve ayakkabı alt gruplarında yükselmiş, diğer temel mallarda ise bir miktar gerilemiştir. Dayanıklı mallarda fiyatlar yüzde 2,58 oranında artarken, otomobil fiyatları yataya yakın seyretmiş (yüzde 0,23), beyaz eşya (yüzde 7,48) ve mobilya (yüzde 6,42) kalemlerinde fiyat artışları gücünü korumuştur. Diğer temel mallar alt grubunda fiyatlar yüzde 2,66 ile daha ılımlı bir şekilde yükselmiş, kişisel bakım ürünleri, konutun bakım ve onarımı için malzemeler ve ev ile ilgili temizlik malzemeleri öne çıkan kalemler olmuştur. Giyim ve ayakkabı alt grubunda fiyatların yüzde 2,51 oranında artış kaydetmesiyle yıllık enflasyon yüzde 31,36 olmuştur.

Enerji fiyatları eylül ayında yüzde 3,83 oranında artmış, grup yıllık enflasyonu ise 3,78 puan azalarak yüzde 10,25 seviyesinde gerçekleşmiştir (Grafik 7). Grup aylık fiyat artışında, ham petrol başta olmak üzere uluslararası enerji fiyatlarındaki yükseliş belirleyici olmuştur. Bu görünüm altında, katı yakıtlar, tüp gaz ve akaryakıt kalemleri sırasıyla aylık bazda yüzde 6,11, 5,93 ve 4,62 oranlarında artış kaydetmiştir. Şebeke suyu fiyatları eylül ayında da yüksek artışını (yüzde 4,42) sürdürmüştür.

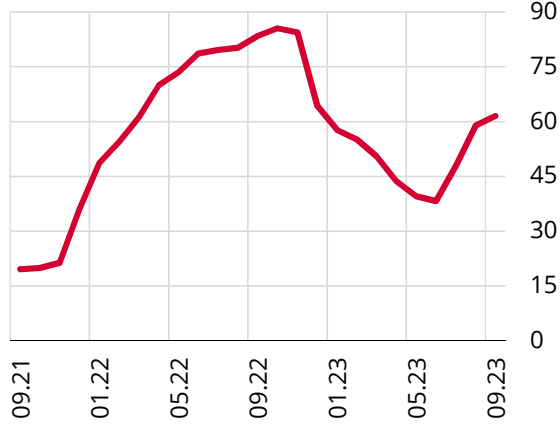
Gıda ve alkolsüz içecekler grubu fiyatları eylül ayında yüzde 3,32 oranında artmış, yıllık enflasyon 2,28 puan yükselerek yüzde 75,14 olmuştur (Grafik 7). Yıllık enflasyon işlenmemiş gıdada 2,53 puan artışla yüzde 96,17'ye, işlenmiş gıdada ise 2,15 puan artışla yüzde 59,95'e yükselmiştir (Grafik 8). Mevsimsellikten arındırılmış veriler taze meyve sebze fiyatlarının sebze fiyatları öncülüğünde yavaşladığına işaret etmiştir. Bu dönemde taze meyve ve sebze dışı gıda grubunda genele yayılan fiyat artışları görülmüştür. Yumurta, şeker, kuruyemiş, çiğ süt fiyat artışının sarkan etkilerine istinaden süt ile süt ürünleri, katı-sıvı yağlar ve kırmızı et fiyat artışları ile dikkat çekmiştir. Diğer taraftan, ekmek ve tahıllar kalemindeki fiyat artışları son iki aya kıyasla yavaşlamıştır.

Alkollü içecekler ve tütün ürünleri grubunda fiyatlar yüzde 10,03 oranında yükselmiş, yıllık enflasyon 15,18 puan artışla yüzde 67,16 olarak gerçekleşmiştir. Bu gelişmede, tütün ürünlerinde üretici firma kaynaklı fiyat artışları (yüzde 11,08) belirleyici olmuştur.

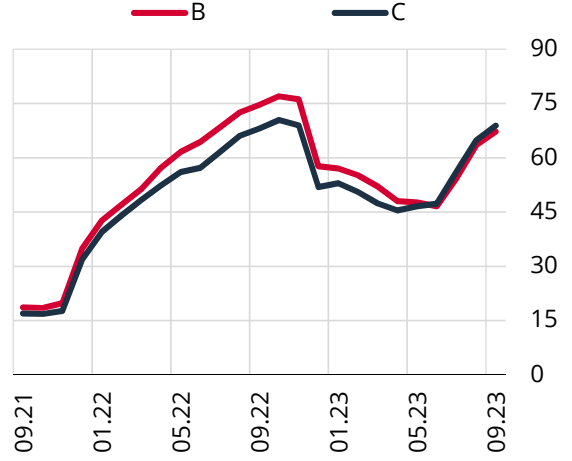
Yurt içi üretici fiyatları eylül ayında yüzde 3,40 oranında artmış, yıllık enflasyon 1,97 puan azalışla yüzde 47,44 olmuştur (Grafik 9 ve Tablo 2). Ana sanayi gruplarına göre incelendiğinde, aylık bazda en belirgin artış küresel enerji emtia fiyatlarındaki yükseliş kaynaklı olarak yüzde 6,12 ile yurt içi enerji fiyatlarında kaydedilmiştir. Diğer taraftan, ara mallarında aylık fiyat artışı yüzde 1,92 ile önemli ölçüde yavaşlamıştır. Aylık fiyat gelişmeleri sektörler bazında incelendiğinde ise tütün ürünleri, suyun artırılması ve dağıtılması, ham petrol ve doğal gaz, diğer madencilik-taş ocakçılığı, diğer mamul eşyalar, rafine edilmiş petrol ürünleri, elektrik-gaz imalatı, kömür ve ağaç ürünleri sektörleri fiyat artışlarıyla öne çıkmıştır.

Grafik ve Tablolar

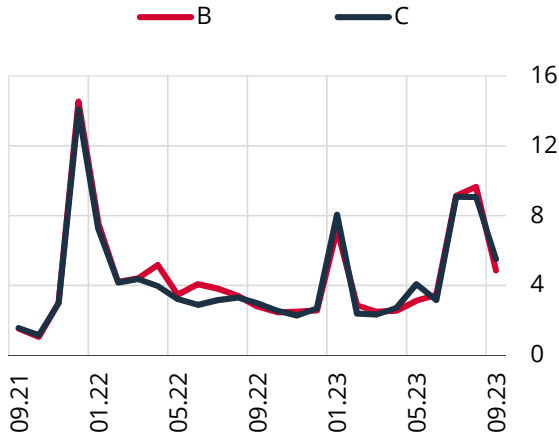
Grafik 1: TÜFE (Yıllık % Değişim)

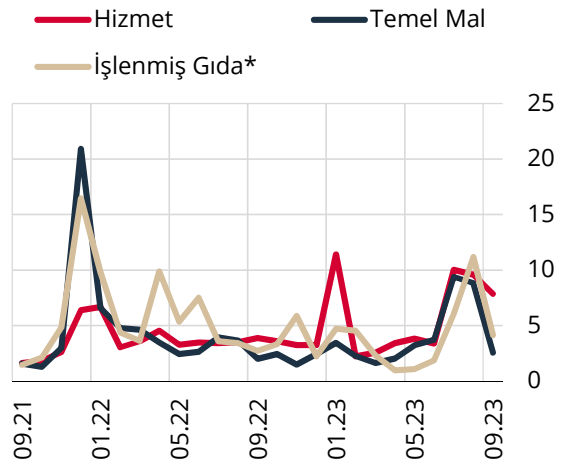
Grafik 2: B ve C (Yıllık % Değişim)

Grafik 3: B ve C Endeksi (Mevsimsellikten Arındırılmış, Aylık % Değişim)

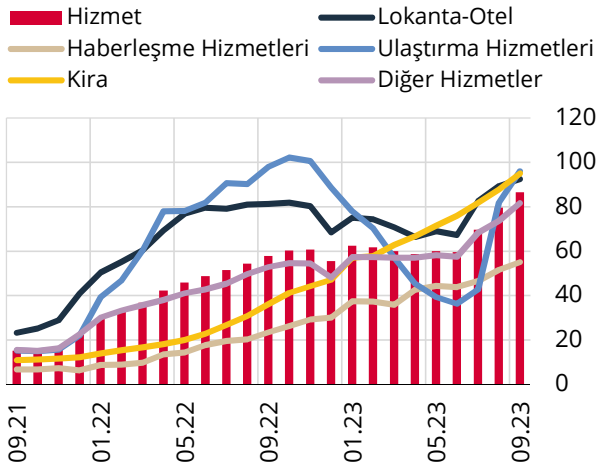

Grafik 4: B Endeksinin Ana Bileşenleri (Mevsimsellikten Arındırılmış, Aylık % Değişim)

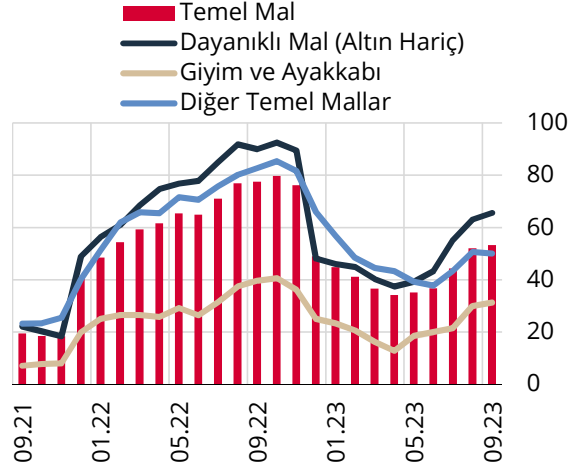

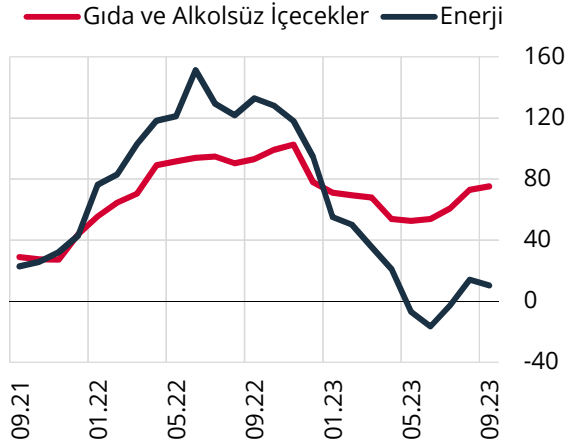
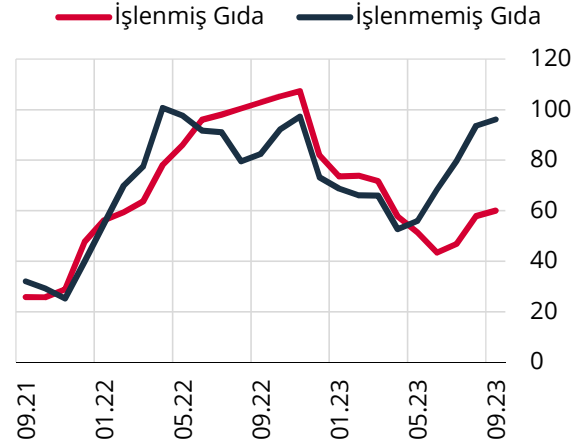
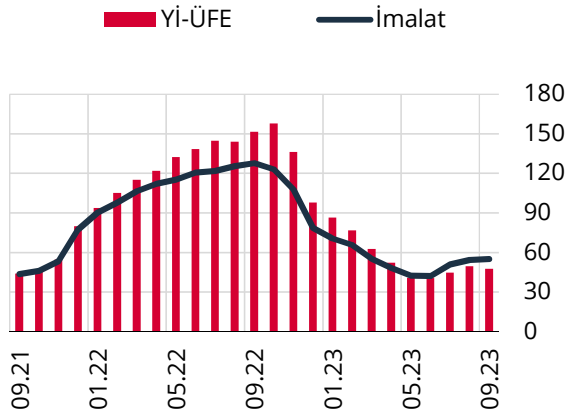
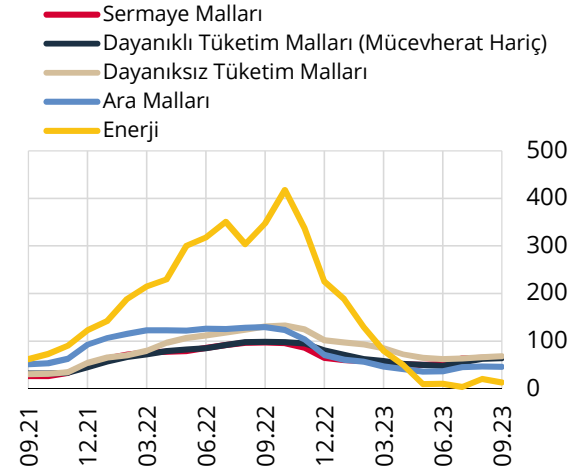
* İşlenmiş gıda grubunda mevsimsel etki bulunmamaktadır.

Grafik 5: Hizmetler (Yıllık % Değişim)

Grafik 6: Temel Mallar (Yıllık % Değişim)

Grafik 7: Gıda ve Enerji (Yıllık % Değişim)**Grafik 8: İşlenmiş ve İşlenmemiş Gıda (Yıllık % Değişim)****Grafik 9: Yi-ÜFE ve İmalat (Yıllık % Değişim)****Grafik 10: Yi-ÜFE Ana Sanayi Grupları (Yıllık % Değişim)**

Tablo 1: TÜFE ve Alt Kalemler (% Değişim)

	Aylık		Yıllık	
	Eyl.23	Eyl.22	Eyl.23	Eyl.22
TÜFE	4,75	3,08	61,53	83,45
1. Mallar	3,42	2,81	52,39	93,07
Enerji	3,83	7,39	10,25	132,98
Gıda ve Alkolsüz İçecekler	3,32	1,97	75,14	93,05
İşlenmemiş Gıda	2,39	1,07	96,17	82,39
Taze Meyve-Sebze	0,23	1,97	102,46	58,72
Diğer İşlenmemiş	3,74	0,66	93,88	94,91
İşlenmiş Gıda	4,13	2,73	59,95	102,90
Ekmek ve Tahıllar	2,87	2,45	60,45	106,50
Diğer İşlenmiş	4,79	2,88	59,82	100,91
Enerji ve Gıda Dışı Mallar	3,37	1,40	54,87	78,67
Temel Mallar	2,59	1,75	53,23	77,49
Dayanıklı Mallar (Altın Hariç)	2,58	0,98	65,61	89,96
Giyim ve Ayakkabı (*)	2,51	1,41	31,36	39,62
Diğer Temel Mallar	2,66	3,01	50,10	82,74
Alkollü İçecekler ve Tütün	10,03	0,04	67,16	82,48
Altın	0,57	-2,46	66,21	99,75
2. Hizmetler	7,88	3,90	86,46	57,76
Kira	9,52	5,45	95,03	36,18
Lokanta ve Oteller	4,15	2,43	92,48	81,34
Ulaştırma Hizmetleri	15,23	6,95	95,97	97,98
Haberleşme Hizmetleri	5,39	3,04	55,04	23,44
Diğer Hizmetler	8,46	3,64	81,64	52,85
3. Temel Göstergeler				
B - İşlenmemiş Gıda Ürünleri, Enerji, Alkollü İçkiler ve Tütün ile Altın Hariç TÜFE	5,06	2,74	67,22	74,63
C - Enerji, Gıda ve Alkolsüz İçecekler, Alkollü İçkiler ile Tütün Ürünleri ve Altın Hariç TÜFE	5,28	2,74	68,93	68,09
D - İşlenmemiş Gıda, Alkollü İçecekler ve Tütün Ürünleri Hariç TÜFE	4,88	3,53	57,02	83,65
F - Yönetilen-Yönlendirilen Fiyatlar Hariç TÜFE	4,59	2,26	69,46	81,89

Kaynak: TÜİK.

* Giyim hizmetlerini içermemekte olup, sadece malları kapsamaktadır.

Tablo 2: Yİ-ÜFE ve Alt Kalemler (% Değişim)

	Ağırlık (%)	Eylül 2023		Eylül 2022	
		Aylık	Yıllık	Aylık	Yıllık
Yİ-ÜFE	100	3,40	47,44	4,78	151,50
Madencilik	3,69	5,97	69,43	4,09	164,59
İmalat	83,81	3,07	55,05	2,65	127,69
Petrol Ürünleri Hariç İmalat	78,48	2,85	54,71	2,85	124,29
Petrol ve Ana Metal Ürünleri Hariç İmalat	68,94	3,25	57,02	3,04	127,08
Elektrik, Gaz Üretimi ve Dağıtım	11,96	5,47	-17,08	16,76	416,58
Su Temini	0,55	13,72	68,36	12,87	107,84
Ana Sanayi Kollarına Göre Yİ-ÜFE					
Ara Malı		1,92	45,79	2,35	129,59
Dayanımlı Tüketim Malları		3,73	61,94	3,16	100,36
Dayanımlı Tüketim Malları (Mücevherat Hariç)		4,33	64,00	3,43	98,71
Dayanımsız Tüketim Malları		4,80	67,98	3,86	130,54
Sermaye Malı		2,96	65,83	2,37	97,29
Enerji		6,12	13,41	12,95	347,35

Kaynak: TÜİK.